

2.2.2018

EOAK/1606/2017

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

TARKASTUS: ESPOON KAUPUNGIN SELVIÄMISHOITOASEMA

Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuskohde	Espoon kaupungin selviämishoitoasema
Tarkastusajankohta	14.3.2017 klo 20.30–21.30
Osallistujat EOAK:sta	Esittelijäneuvos Juha Haapamäki Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia Asiantuntija, oikeuspsykiatrian erikoislääkäri Mika Rautanen
Osallistujat tarkastuskohteesta	Sairaanhoitaja - - - Lähihoitaja - - -

1.YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Uusi tehtävä mahdollistaa esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisen tarkastuksilla. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

Oikeusasiamies on tehnyt edellisen kerran tarkastuksen Espoon selviämishoitoasemalle 21.4.2016. Nyt tehdyn tarkastuksen kohteena ei ollut selviämishoitoaseman tiloissa annettava hoito vaan selviämishoitoaseman työntekijöiden toimenkuva poliisin säilytystiloihin sijoitettujen vapautensa menettäneiden hoidossa. Tästä johtuen oikeusasiamies teki selviämishoitoasemalle kohdistetun tarkastuksen kansallisen valvontaelimen ominaisuudessa ja tarkastuksella oli mukana ulkopuolinen asiantuntija.

Rauhoittamisvuode kuvattuna pääpuolelta, edessä aukko oksentamista varten

Tarkastus tehtiin oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräämänä ennalta ilmoittamatta virka-ajan ulkopuolella ilta-aikaan. Tarkastusajankohtana selviämishoitoasemalla ei ollut asiakkaita. Samaan aikaan tehtiin tarkastus Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoon säilytystiloihin, josta on laadittu erillinen pöytäkirja (EOAK/1382/2017). Erityisenä kohteena poliisin säilytystilojen tarkastuksessa oli ns. rauhoittamisvuoteen käyttö.

2.TARKASTUSHAVAINNOT SEKÄ KANNANOTOT JA SUOSITUKSET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Havainnot sekä oikeusasiamiehen kannanotot ja suositukset ovat seuraavat.

2.1 Henkilökunta ja yleinen toimenkuva

Selviämishoitoasemalla on työvuorossa aina kaksi työntekijää – sairaanhoitaja ja lähihoitaja. Pääsääntöisesti sairaanhoitaja käy poliisin säilytystilojen puolella. Selviämishoitoasema sijaitsee alakerran ns. putkatilojen välittömässä läheisyydessä.

Tarkastajille kerrottiin, että selviämishoitoaseman toimenkuva on vähitellen muuttunut. Aluksi selviämishoitoaseman henkilökunta kävi ainoastaan putkatiloissa (tarkoitettaneen päihtyneiden säilytystiloja). Nykyisin käydään myös kiertämässä yläkerrassa poliisivankilan muissa säilytystiloissa. Hoitajilla on avaimet poliisin puolelle, joten he pystyvät liikkumaan poliisin tiloissa itsenäisesti. He eivät kuitenkaan mene poliisin säilytystiloihin ilman työtehtävää. Rutiiniksi on muodostunut käydä puolen päivän aikoihin poliisin säilytystiloissa tarkastamassa lääkedosetit ja jakamassa päivälääkkeet. Käynnin yhteydessä tavataan myös ne vapautensa menettäneet, jotka ovat pyytäneet päästä vastaanotolle.

Poliisivankilassa käy kahdesti viikossa ilta-aikaan Attendon lääkäri, jolla on päihdelääketieteen erityispätevyys. Poliisivankilan tarkastuksen yhteydessä ei tavattu lääkäriä eikä saatu tarkkaa kuvaa hänen työskentelystään vapautensa menettäneiden parissa.

Espoon kaupunki on 11.6.2009 tehnyt poliisilaitoksen kanssa yhteistyösopimuksen (toimitettu oikeusasiamiehelle jälkikäteen). Sopimuksessa on sovittu selviämishoitoaseman vastuulle säilytystiloissa olevien asiakkaiden hoidon tarpeen arviointi sekä välttämättömät ja kiireelliset hoitotyön toimenpiteet sekä asiakkaiden omien lääkkeiden jakaminen ja lääkärin konsultoiminen tarvittaessa. Sopimuksessa ei ole määritelty hoitajien vastuuta tai tehtäviä rauhoittamisvuoteen käytön osalta.

2.2 Käytännön toiminta, lääkkeiden jakaminen ja työskentelytilat

Selviämishoitoaseman hoitajilla on mahdollisuus olla poliisivankilassa käyvään lääkäriin puhe-lyhytyhteydessä tarvittaessa ja konsultoida vapautensa menettäneiden asioista. Lääkäri tekee merkintänsä samaan sähköiseen asianhallintajärjestelmään (Espoon kaupungin Effica) kuin selviämishoitoaseman hoitajat. Siten molemmilla on mahdollisuus nähdä toistensa merkinnät.

Lääkäri määrää lääkitykset ja selviämishoitoaseman hoitajat annostelevat lääkkeet dosetteihin. Poliisivankilan vartijat jakavat lääkkeet vapautensa menettäneille doseteista. Tämä ei kuitenkaan koske opioidikorvaushoidossa olevan lääkitystä, jonka antaa vapautensa menettäneelle vain hoitajat. Hoitaja antaa myös päivälääkkeet samalla kun käy poliisin säilytystiloissa kiertämässä.

Lääkkeiden jakaminen tapahtuu palveluesimiehen huoneessa henkilökunnan tiloissa, joka on hoitajien mukaan rauhallinen tila ja jossa pystyy keskittymään kunnolla. Sen sijaan poliisivankilan puolella ei ole olemassa erillistä vastaanottotilaa vaan potilaat joudutaan tapaamaan heidän omissa selleissään. Tämä ei ole ongelmatonta. Selleissä saa tupakoida ja selviämishoitoaseman henkilökunta on kokenut epämiellyttäväksi työskennellä pienessä sellissä, jossa on vahva tupakansavu tai -haju. Myös potilaiden yksityisyydensuoja kärsii, koska pääsääntöisesti vartija on aina mukana, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on paikalla. Hoitajat toivoivat erillistä tilaa, jossa voisi pitää potilasvastaanottoa. Tällöin he eivät altistuisi tupakansavulle ja -hajulle ja potilaiden yksityisyydensuoja voitaisiin ottaa paremmin huomioon.

Apulaisoikeusasiamies on poliisivankilan tarkastuspöytäkirjassa suosittanut, että poliisin säilytystiloissa yritettäisiin löytää ratkaisu sille, että säilytystiloissa työskentelevällä terveydenhuollon ammattihenkilöllä olisi mahdollisuus ottaa vastaan potilaita muussa kuin vapautensa menettäneen sellissä. Tällöin terveydenhuoltohenkilöstö ei altistuisi tupakansavulle ja potilaiden yksityisyydensuoja voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Apulaisoikeusasiamies on suosittanut, että tämä otettaisiin huomioon säilytystilojen remonttia suunniteltaessa.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos on ilmoittanut oikeusasiamiehelle terveydenhuoltohenkilökunnan vastaanottotilojen sekä tupakansavulle ja -hajulle altistumisen osalta seuraavaa:

Tupakointiin ja palotilanteisiin liittyen poliisilaitos tulee tekemään päätöksen tupakoinnin rajoittamisesta poliisivankilassa siten, että tupakointi olisi mahdollista jatkossa ainoastaan ulkoilutiloissa. Edellä mainitulla päätöksellä tupakansavusta johtuva haitta tulee merkittävästi vähentymään.

Laajemman remontin yhteyteen on lisäksi suunniteltu erillistä terveydenhuolto-/vastaanottotilaa, jolloin tarkastushavainnossa mainittuja hoito- ja tarkastustilanteita ei pääsääntöisesti tarvitsisi tehdä säilötilassa.

Oikeusasiamiehellä ei ole tarvetta tässä vaiheessa enempiin toimenpiteisiin.

2.3 Potilaiden yksityisyyden suoja

Vapautensa menettäneet ilmoittautuvat vastaanotolle ilmoittamalla vartijalle haluavansa tavata terveydenhuoltoa. Poliisivankilan henkilökunnalta saadun tiedon mukaan vapautensa menettäneen ei tarvitse kertoa syytä, jos ei halua, vaan riittää pelkkä ilmoitus.

Keskusteltiin siitä, miten hoitajat kokevat vartijan läsnäolon hoitotilanteessa. Hoitajien mukaan vartijat haluavat olla paikalla turvatakseen vastaanottoa. Toisaalta myös hoitajat toivovat, että vartija on paikalla. Jos potilas kuitenkin erikseen pyytää, niin vartija poistuu sellistä käytävälle jättäen sellin oven auki. Näin toimitaan myös, jos potilasta pitää tutkia intiimiltä alueelta. Pääsääntö kuitenkin on, että vartija on läsnä. Oletettavasti tilanne on sama silloin kun lääkäri käy tapaamassa potilaita.

Apulaisoikeusasiamies on poliisivankilan tarkastuspöytäkirjassa suosittanut valvontahenkilöstöä kiinnittämään erityistä huomiota vapautensa menettäneen henkilön yksityisyydensuojaan hoito- ja tutkimustilanteessa. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan tämä tulisi ottaa huomioon ilman, että vapautensa menettänyt joutuu pyytämään tätä. Pääsääntönä tulisi olla, että terveydenhuollon ammattihenkilö tapaa potilaansa ilman, että hoitotilanteessa ulkopuolisella eli tässä tapauksessa vartijalla olisi näkö- tai kuuloyhteyttä tilanteessa. Silloin kun turvallisuusseikat niin edellyttävät, tulisi tilanne pyrkiä järjestämään yhteistyössä hoitohenkilökunnan kanssa siten, että potilaan yksityisyydensuojaa loukattaisiin mahdollisimman vähän.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos on ilmoittanut oikeusasiamiehelle vapautensa menettäneiden yksityisyydensuojan osalta seuraavaa:

Pääsääntöisesti vartijan läsnäolo tarkastustilanteissa on liittynyt siihen, että vapautensa menettänyt on voitu pitää vartijan arvion mukaan käytökseltään arvaamattomana tai sitten terveydenhuoltohenkilöstö on erikseen pyytänyt vartijan läsnäoloa. Lähtökohtana on tullut huomioida, että vartija vastaa myös ulkopuolisten turvallisuudesta heidän asioidessaan poliisivankilassa.

Poliisilaitos tulee kuitenkin ohjeistamaan poliisivankilan henkilökuntaa siitä, että vartijan läsnäoloon hoitotilanteessa kiinnitetään erityistä huomiota siten, että mikäli ulkopuolisten turvallisuus ei edellytä vartijan läsnäoloa tai terveydenhuoltohenkilöstö ei sitä erikseen pyydä, pyrittäisiin tarkastustilanteessa vapautensa menettäneen yksityisyyden suoja huomioimaan entistä paremmin vähintään näköetäisyyttä rajoittamalla.

Oikeusasiamies pitää tärkeänä, että terveydenhuollon ammattihenkilöiden turvallisuudesta huolehditaan. Vartijan läsnäolon tarve tulee kuitenkin arvioida aina yksilöllisesti ja olosuhteet tulisi järjestää siten, että yksityisyydenloukkaus jäisi mahdollisimman vähäiseksi. Mikäli vastaanottotilanteessa on ulkopuolisia, tulisi siitä tehdä merkintä potilasasiakirjoihin.

2.4 Väkivallan merkkien kirjaaminen

Kysyttäessä hoitajat kertoivat, että he aina silloin tällöin näkevät vapautensa menettäneillä merkkejä, jotka voivat johtua ulkoisesta väkivallasta tms. Suurin osa näistä merkeistä johtuvat käsirautojen käytöstä. Joskus poliisimies on kertonut, että kiinniotettu on lyönyt päänsä esim. autoon laitettaessa. Havaitut merkit ovat kuitenkin olleet vähäisiä eivätkä hoitajien mielestä sellaisia, jotka tulisi näyttää lääkärille.

Hoitajat kertoivat tällaisessa tapauksessa kirjaavansa potilaan antamat esitiedot tapahtuneesta potilasasiakirjoihin. Lisäksi he kirjaavat omat havaintonsa todetuista vammoista.

Tarkastuksen yhteydessä ei käyty läpi potilasasiakirjamerkintöjä sillä tarkkuudella, että oikeusasiamiehen olisi mahdollista ottaa kantaa siihen, ovatko vammoja koskevat merkinnät asianmukaiset ja riittävät. Oikeusasiamies toteaa, että Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on kiinnittänyt huomiota epäasiallisesta kohtelusta väitettyjen vammojen kirjaamisenmenettelyyn Suomeen vuonna 2014 tehdyn käynnin yhteydessä. Myös oikeusasiamies on kannanotoissaan korostanut, että jos tässä vaiheessa asioita ei dokumentoida asianmukaisesti, menetetään yleensä mahdollisuus saattaa asia viranomaisen tutkittavaksi, jos uhri sitä haluaa – tai ainakin tutkinta vaikeutuu. Kyse on vapautensa menettäneen ja toisaalta myös niiden virkamiesten tai muiden toimijoiden, joihin epäily kohdistetaan, oikeusturvasta. Tämä puoltaa myös sitä, että vapautensa menettäneelle tehdään terveystarkastus ensimmäisenä päivänä saapumisesta (tarkastuksesta enemmän kohdassa 2.6).

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on pidetty asianmukaisena menettelynä, että hoitaja kirjaa ensi tilassa vammat ja vapautensa menettäneen kertomuksen vammojen syntymisestä potilasasiakirjoihin. Tämän jälkeen vapautensa menettänyt tulisi ohjata viipymättä lääkärin vastaanotolle vammojen tutkimista ja yksityiskohtaisempaa kirjausta varten. Lääkärillä on myös tässä vaiheessa mahdollisuus ottaa kantaa vammojen aiheuttamaan haittaan ja siihen, ovatko vammat voineet syntyä kuvatulla tavalla. Lääkärille ohjaamisessa ei ole välttämättä kyse siitä, että asiassa tarvittaisiin lääkärin päätös hoidosta, vaan asianmukaisesta dokumentoinnista. Vammojen ei siten tarvitse olla sellaisia, jotka edellyttävät hoitoa. Oikeusasiamies suosittelee, että kaikissa tapauksissa, joissa selviämishoitoaseman hoitajat saavat tietoonsa vapautensa menettäneellä olevista vammoista, näiden osalta toimitaan edellä kerrotulla tavalla.

2.5 Rauhoittamisvuoteen käyttö

Hoitajien mukaan poliisi määrää rauhoittamisvuoteen käytöstä. He eivät muistaneet, että poliisivankilan lääkäri olisi koskaan joutunut ottamaan kantaa ”remmipedin” käyttöön. Hoitajat eivät osanneet varmasti kertoa, miten usein rauhoittamisvuodetta käytetään – sen käyttö ei välttämättä osu omalle työvuorolle. Hoitajien mukaan sidonnan maksimiaika on neljä tuntia.

Keskusteltiin siitä, kenen vastuulla tilanne on sen jälkeen, kun hoitaja on käynyt toteamassa vapautensa menettäneen terveydentilan ja mahdollisen hoidon tarpeen, kun tämä on sidottu vuoteeseen. Hoitajat arvelivat, että heillä olisi vastuu sidotun terveydentilasta sen jälkeen, kun ovat käyneet sen tarkistamassa. Toisaalta totesivat, että heillä ei ole mahdollisuutta valvoa sidotun henkilön tilaa, koska selviämishoitoasemalle ei välity kamerakuvaa sellistä.

Rauhoittamisvuoteen käytön ohjeistus sellin ovesa

Keskusteltiin myös siitä, kuka lopulta päättää sitomisen lopettamisesta ja siitä, mitä sitomisen jälkeen tapahtuu. Hoitajien mukaan heillä ei ole asiassa päätösvaltaa eikä mahdollisuutta vaikuttaa sitomisen keston. He kuitenkin suosittelevat aina, että sitominen saisi kestää maksimissaan 60 minuuttia – vaikka todellisuudessa kesto voi olla paljon pidempi. Hoitajien mielestä he kuitenkin ”vastaavat” sidotun terveydentilasta vain tunnin ajalta. Tieto sitomisen jatkumisesta yli tunnin ei automaattisesti välity hoitajille. Hoitajan käydessä katsomassa sidottua ensimmäisen keran voidaan sopia esim., että hoitaja käy katsomassa tunnin välein. Terveydenhuollon käyntien tarpeellisuutta ja aikaväliä pyritään siten arvioimaan jo alkuvaiheessa.

Hoitajilta kysyttiin, oliko ollut sellaisia tilanteita, että hoitajan käydessä ensimmäistä kertaa katsomassa sidottua, tilanne olisikin ollut sellainen, ettei hoitajan mielestä vapautensa menettänyt olisi ylipäänsä pitänyt laittaa remmeihin tai että tämä on jo siinä vaiheessa rauhoittunut niin paljon, että hoitaja on suositellut sitomisen lopettamista. Hoitajien mukaan tällaisia tilanteita on joskus ollut. Esimerkkinä kerrottiin tilanne, jossa hoitajan entuudestaan tuntema henkilö oli sidottu, kun tämä oli saanut epileptisen kohtauksen sellissä. Poliisivankilan henkilökunta ei ollut tätä tunnistanut eikä heillä ilmeisesti ollut tietoa henkilön sairastavan epilepsiaa. Toisena esimerkkinä kerrottiin, että joskus on tultu paikalle ja todettu rauhallinen henkilö. Kun hoitaja on todennut tämän ja suositellut sitomisen lopettamista, ovat vartijat todenneet, että eivät lopeta heti, kun olivat juuri saaneet henkilön sidottua.

Edellä kuvatusta huolimatta hoitajilla oli se käsitys, että poliisivankilan henkilökunta käytti rauhoittamisvuodetta pääsääntöisesti oikeissa asioissa – eivät turhaan. Toisaalta todettiin, että hoitaja ei ole mukana alkutilanteessa eli näkemässä sitä, mikä on johtanut sitomiseen. Siten hoitajat eivät voineet poissulkea mahdollisuutta, että vapautensa menettänyt on alkanut paniikinomaisesti riehua ja/tai käyttäytyä väkivaltaisesti sen seurauksena, että hänet on sidottu rauhoittamisvuoteeseen.

Hoitajat tekevät merkinnät potilasasiakirjoihin sitomisesta niissä tapauksissa, joissa he ovat käyneet tarkastamassa sidotun terveydentilan. Tarkastajat pyysivät tulostamaan kahdesta sitomistilanteesta tehdyt merkinnät. Tarkastajille jäi käsityksenä se, että merkintöjen saaminen onnistui ainoastaan siten, että tarkastajilla oli valmiiksi tiedossa sidottujen, vapautensa menettäneiden nimet. Näitä tapauksia ei tilastoida minnekään eikä näille merkinnöille ole olemassa mitään erillistä kohtaa potilasasiakirjoissa. Näiden merkintöjen lisäksi tarkastajilla oli käytettävissä kiinniottopöytäkirjojen tiedot kahdeksasta vapautensa menettäneestä, joiden kohdalla oli käytetty rauhoittamisvuodetta. Näistä jälkimmäisistä ilmeni mm., että terveydenhuoltohenkilökuntaa on voitu pyytää arvioimaan tilannetta vasta noin kahden tunnin kuluttua sitomisen (jonka kesto ollut 45 minuuttia) jo päätyttyä. Yhdessä tapauksessa hoitaja on käynyt tarkastamassa sidotun voinnin vasta kahden tunnin kohdalla (kokonaiskesto ollut noin 3 ½ tuntia). Joissakin tapauksissa hoitajan tapaamista tai sitomisen kestoja ei ole lainkaan mainittu.

Apulaisoikeusasiamies on poliisivankilaa koskevassa tarkastuspöytäkirjassa ottanut kantaa rauhoittamisvuoteen käyttöön ja todennut, että asia oli vireillä myös omana aloitteena. Pöytäkirjassa on esitetty vuoteen käytölle tiettyjä reunaehtoja siihen asti, kunnes oma aloite on ratkaistu. Länsi-Uudenmaan poliisilaitos ilmoitti tarkastuspöytäkirjassa esitetyn johdosta keskeyttäneensä toistaiseksi rauhoittamisvuoteen käytön.

Omassa aloitteessa annettiin ratkaisu 20.6.2017. Apulaisoikeusasiamies katsoi, ettei voimassa oleva lainsäädäntö mahdollista rauhoittamisvuoteen käyttöä poliisivankiloissa. Apulaisoikeusasiamies ei ylipäättään pitänyt rauhoittamisvuoteen käyttöä poliisivankiloissa perusteltuna ja yhtyi CPT:n kannanottoon siitä, että rauhoittamisvuoteen käyttö tulisi poliisivankiloissa lopettaa. Siihen rinnastettavien toimenpiteiden tulisi perustua vain lääkärin arvioon ja ne tulisi toteuttaa terveydenhuoltohenkilökunnan toimesta (EOAK/2236/2016, ratkaisu julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla).

Poliisihallitus ohjeisti apulaisoikeusasiamiehen ratkaisun jälkeen poliisilaitoksia keskeyttämään rauhoittamisvuoteen käyttäminen poliisivankiloissa. Rauhoittamisvuode ei ole enää käytössä Espoon poliisivankilassa. Sisäministeriön mukaan rauhoittamisvuoteen kuulumista sitomiseen tarkoitettuihin välineisiin ei ole suunniteltu.

Edellä olevan johdosta oikeusasiamiehellä ei ole enää tarvetta esittää kannanottoja tai suosituksia rauhoittamisvuoteeseen liittyvistä menettelytavoista.

2.6 Vapautensa menettäneiden terveystarkastukset

Apulaisoikeusasiamies on poliisivankilaa koskevassa tarkastuspöytäkirjassa todennut, että kansainväliset elimet, kuten Euroopan kidutuksen vastainen komitea (CPT) ja YK:n kidutuksen vastainen komitea (CAT) ovat Suomea koskevissa kommentoissaan esittäneet, että vapautensa menettäneelle (mukaan lukien tutkintavangit) tulee tehdä aina terveystarkastus 24 tunnin kuluessa saapumisesta poliisiin säilytystiloihin.

Apulaisoikeusasiamiehellä on ollut tehdyn tarkastuksen perusteella se käsitys, että selviämishoitoaseman hoitajille ei kuulu kaupungin ja poliisilaitoksen välisen sopimuksen perusteella terveystarkastusten tekeminen poliisivankilassa säilytettäville vapautensa menettäneille. Hän on myös olettanut, että myöskään poliisivankilassa käyvä lääkäri ei tee tällaisia tarkastuksia. Apulaisoikeusasiamies on suosittanut, että poliisin säilytystiloissa tavoiteltaisiin tilannetta, jossa kaikki yli vuorokauden säilössä olevat vapautensa menettäneet tapaavat terveydenhuollon ammattihenkilön.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos on ilmoittanut oikeusasiamiehelle tältä osin seuraavaa:

Vapautensa menettäneiden terveydenhuoltoon liittyen poliisilaitos ja Espoon kaupunki ovat laatineet asiaan liittyvän yhteistyösopimuksen, jonka mukaisesti Espoon selviämishoitoasema vastaa myös poliisivankilassa säilytettävien asiakkaiden hoidon tarpeen arvioinnista, lääkkeiden jakamisesta sekä kiireellisistä hoitotoimenpiteistä.

Kaikilta vapautensa menettäneiltä tiedustellaan säilöönottotarkastuksen yhteydessä mahdolliset vammat, sairaudet ja lääkitykset. Tarvittaessa selviämishoitoaseman henkilökuntaan voidaan olla välittömästi yhteydessä, mikäli havaitaan, että edellä mainitut asiat sitä edellyttävät ja vapautensa menettänyt sitä erikseen pyytää. Selviämishoitoaseman henkilökunta konsultoi tarvittaessa puhelimitse lääkäriä, mikäli asia ei edellytä henkilön toimittamista lääkäriin tai asia voi heidän arvionsa mukaan odottaa tulevaa poliisivankilan lääkärikerrosta. Tarvittaessa selviämishoitoaseman henkilökunta voidaan pyytää tarkastamaan ja arvioimaan potilasta vuorokaudenajasta riippumatta, vaikka varsinaisesta lääkärin suorittamasta terveystarkastuksesta ei olekaan kysymys.

Poliisilaitos tulee ohjeistamaan poliisivankilan henkilökuntaa siitä, että vapautensa menettäneille kerrotaan jatkossa suullisesti mahdollisuudesta tavata terveydenhuoltohenkilöstöä päivittäisten kierrosten yhteydessä tai lääkärikäyntien yhteydessä. Poliisilaitos esittää lisäksi selviämishoitoasemalle, että he tapaisivat yli vuorokauden säilössä olleet vapautensa menettäneet, vaikka nämä eivät olisi erikseen pyytäneet tavata terveydenhuollon ammattihenkilöä tai lääkäri ei olisi heitä kierroksellaan tavannut.

Tarkastuksen yhteydessä ilmeni, että poliisi tuo päihtyneet käytännössä aina selviämishoitoaseman oven kautta, jolloin heidän kuntonsa tulee automaattisesti arvioitua. Oikeusasiamies pitää hyvänä asiana, jos terveydenhuollon ammattihenkilö ehtii arvioida myös päihtyneiden kuntoa ja terveydentilaa tulovaiheessa, vaikka päihtyneet eivät yleensä kuulu edellä kuvattuun vapautensa menettäneiden ryhmään, jolle tulisi tehdä terveystarkastus. Terveystarkastusten osalta oikeusasiamies toteaa, että tarkastuksen tekijän ei tarvitse olla lääkäri vaan sen voi tehdä myös muu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka tiedottaa havainnoistaan lääkärille.

2.7 Muuta

Poliisin putkatiloissa (eli päihtyneille tarkoitetuissa säilytystiloissa) ei ole suihkutiloja. Tästä johtuen poliisivankilan vartijat tuovat joskus sinne viedyn päihtyneen selviämishoitoasemalle suihkuun. Selviämishoitoasemalta on myös tarvittaessa saatavilla kenkiä ja vaatteita päihtyneille. Tämä on ainoa tilanne, jolloin selviämishoitoasemalla voi olla hetken aikaa ”poliisin kirjoissa oleva” vapautensa menettänyt. Vartija ei jää välttämättä vartioimaan suihkuttelua vaan hoitaja ilmoittaa, kun asia on hoitunut. Joskus rauhallinen päihtynyt, jonka päihtymystila edellyttää seurantaa, jääkin selviämishoitoaseman puolelle, eikä päädy putkaan. Kysyttäessä hoitajat myönsivät, että henkilöt eivät näissä tilanteissa välttämättä miellä, sitä, että he eivät ole enää selviämishoitoaseman puolelle jäädessään vapautensa menettäneitä ja että he voisivat poistua niin halutessaan. Asiakkaat voivat kokea, että selviämishoitoasema on osa poliisilaitoksen organisaatiota.

Oikeusasiamies pitää tärkeänä, että selviämishoitoaseman asiakkailla ei ole epäselvyyttä siitä, mikä heidän oikeudellinen asemansa on ja että heillä on oikeus halutessaan poistua. Oikeusasiamies muistuttaa, että selviämishoitoaseman työntekijöiden tehtävänä on informoida asiakkaita siitä, että he eivät ole siellä poliisin säilytettävänä.

3. TOIMENPITEET

Oikeusasiamies saattaa edellä esittämänsä kannanotot ja kohdissa 2.3, 2.4 ja 2.7 esittämänsä suositukset Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja selviämishoitoaseman tietoon lähettämällä niille tämän pöytäkirjan.

Pöytäkirjan vakuudeksi

lisa Suhonen
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri